

Spis treści

Wstęp

ROZDZIAŁ 1

Uwarunkowania badań nad bezpieczeństwem miasta	19
1.1. Geneza i ewolucja pojmowania miasta – ustalenia terminologiczne	19
1.2. Miasto jako obiekt badań naukowych	33
1.3. Miasto i jego bezpieczeństwo jako obiekt i przedmiot badań nauk o bezpieczeństwie	41
1.4. Miasto jako podmiot i gwarant bezpieczeństwa	52
1.5. Podsumowanie	65

ROZDZIAŁ 2

Potrzeba bezpieczeństwa jako czynnik miastotwórczy	67
2.1. Czynniki miastotwórcze	67
2.2. Powstanie miast i ich rozwój w starożytności	74
2.3. Miasta średniowieczne	81
2.4. Problematyka bezpieczeństwa w miastach nowożytnych	89
2.5. Bezpieczeństwo w miastach w XIX i XX wieku	97
2.6. Współczesne koncepcje bezpieczeństwa miasta	112
2.7. Podsumowanie	132

ROZDZIAŁ 3

Wybrane wyzwania dla bezpieczeństwa współczesnych miast	134
3.1. Charakter wyzwań dla bezpieczeństwa miasta	134
3.2. Sfera urbanizacyjno-przestrzenna	138
3.3. Sfera gospodarcza i infrastrukturalna	147
3.4. Sfera społeczno-kulturalna	155
3.5. Sfera środowiskowo-przyrodnicza	170
3.6. Sfera techniczno-technologiczna	187
3.7. Sfera militarna	201
3.8. Podsumowanie	211

ROZDZIAŁ 4

Bezpieczeństwo miasta w międzynarodowym i krajowym dorobku prawnym i doktrynalnym	214
4.1. Wybrane programy, agendy i metodyki oceny bezpieczeństwa miasta Organizacji Narodów Zjednoczonych	214
4.2. Wybrane inicjatywy i działania Banku Światowego	255
4.3. Podejście Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju do problematyki bezpieczeństwa miast	267
4.4. Problematyka bezpieczeństwa miasta w wybranych inicjatywach Unii Europejskiej	275
4.5. Inne standardy i metodyki międzynarodowe dotyczące bezpieczeństwa miasta	295
4.6. Bezpieczeństwo miasta w polskim dorobku doktrynalnym i prawnym	316
4.7. Podsumowanie	326

ROZDZIAŁ 5

Założenia do formułowania polityki bezpieczeństwa miasta	329
5.1. Wyznaczniki bezpieczeństwa miasta	329
5.2. Proces oceny bezpieczeństwa miasta	334
5.3. Polityka bezpieczeństwa miasta – możliwości implementacji wybranych rozwiązań	369
5.4. Podsumowanie	379

Zakończenie	382
Bibliografia	386
Spis rysunków, tabel i wykresów	423
Załączniki	428

Miasto jest czymś więcej niż skupiskiem pojedynczych ludzi i udogodnień społecznych – ulic, budynków, oświetlenia elektrycznego, taniej kawy, telefonów itp.; czymś więcej niż zebraniem konsultacji instytucji i operatorów administracyjnych: trybunałów, sądów, szkół, posterunków policji oraz różnego rodzaju urzędów. Miasto jest raczej namioną świata, zlokalizowaną w tradycji i tradycjach oraz zorganizowanymi postaciami i uczniami, które działają w zwyczajach i są przekazywane wraz z tradycją. Innymi słowy, miasto nie jest jedynie fizycznym mechanizmem i sztuczną konstrukcją. Jest zaangażowane w procesy życia ludzi, którzy je tworzą; jest wytworem natury, a nie szczątkowości natury ludzkiej.

ROBERT EZRA PARK¹

Obecnie światowa populacja wynosi ok. 8,2 mld ludzi. Prognozuje się, że będzie ona nadal rosła w ciągu najbliższych 50–60 lat i osiągnie szczyt na poziomie ok. 10,3 mld ludzi w połowie lat 80. XXI wieku². Już dziś ponad 57% populacji zamieszkuje miasta, a prognozy wskazują, że w 2050 r. odsetek ten wzrośnie do ok. 70%, co oznacza zwiększenie liczby ludności miejskiej o ponad dwa dodatkowe miliardy. To sprawia, że urbanizacja jest jednym z dominujących megatrendów współczesnego świata. Miasta odgrywają fundamentalną rolę w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym, stając się głównymi ośrodkami rozwoju cywilizacyjnego. Niezależnie jest więc stwierdzenie, że przyszłość należy do miast.

¹ R.E. Park, *The City. Suggestions for the Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*, [w:] R.E. Park, E.W. Burgess, R.D. McKenzie, *The City*, The University of Chicago Press, Chicago and London 1925, s. 1.

² *World Population Prospects 2024. Summary of Results*, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, United Nations, New York 2024, s. 3.

³ *The World Bank*, <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview> [dostęp: 4.09.2023 r.]